

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ИСТЕЪДОДЛИ ЁШЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИСТЕЪДОДЛИ ЁШЛАРНИ
ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ «УЛУҒБЕК» ЖАМҒАРМАСИ

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ИСТЕЪДОДЛИ ЁШЛАРИ

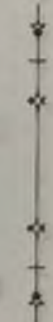
Илмий ишлар тўплами

Иккинчи китоб

2

ТОШКЕНТ
«ТА'ЛИМ НАШРИЙОТИ»
2021

А. Турсунов, М. Самадов, Г. Мавлонов, М. Максудов Изготовление и контроль качества [¹⁸ F] фтордезоксиглюкозы для целей позитронно-эмиссионной томографии.....	85
Фаррух Турсунов Баздавийлар сулоласининг илмий меъроси.....	92
Жалолiddин Юсубов Абу Наср Форобийнинг илмий меросида жамият ва шахс масалалари.....	99
Н. Холикназаров Аждодлар мероси – бебаҳо хазина. Нурота коризлари.....	107
Нафиса Ибодуллаева Задача восстановления поверхности по внешней кривизне и решение уравнения Монжа – Ампера.....	114
Шохиста Султонова Фразеологик бирликлар халқ менталитети ифодаси сифатида.....	128
Зулфия Хамидова Амир Темур даврида хунармандчилик сиёсатининг ўзига хос хусусиятлари.....	133
Mamanbek Reimov Ecosystem service analysis and mapping of protected areas in the lower Amudarya part of Uzbekistan.....	142
Shohruh Bobonorov Milliy g'oyaning ilmiy ildizlarini yoritishda o'rta asr sharq mutafakkirlari ilmiy merosining o'rni.....	153
Гўзал Кадирова Бетакрор ва ноёб илмий-маънавий меросимиз куч-кудрат ва илҳом манбаи.....	161
Лаура Азикаева Третий Ренессанс – возможность для молодежи.....	167
Севарахон Абдуллаева Янги Ўзбекистон – янги имкониятлар юрти.....	175

АМИР ТЕМУР ДАВРИДА ХУНАРМАНДЧИЛИК СИЁСАТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Зулфия ХАМИДОВА,

Тошкент давлат иқтисодиёт университети таянч докторанти

Аннотация. Ушбу мақолада муаллиф Амир Темур ва унинг хунармандчиликни ривожлантириш борасида олиб борган иқтисодий сиёсатининг ўзига хос хусусиятларини бугунги кун нуқтаи-назаридан баҳолаб, таҳлил қилишга ҳаракат қилган. Бунда ушбу мавзу доирасидаги мавжуд манбаларни давр ва макон жиҳатдан мазмуни ва ёзилиш услубига, яъни илмий-тарихий ҳамда ишончлилигига қараб ажратиб, гуруҳлаб олган, шунингдек, таҳлил ва синтез ҳамда тарихийлик усуллариغا мурожаат қилган.

Калит сўзлар: XIV–XV асрлар, Мовароуннаҳр, Амир Темур, Самарканд, хунарманд, хунармандчилик турлари, ишлаб чиқариш, савдо муносабатлари.

Аннотация. В данном исследовании автор проанализировал особенности экономической политики по развитию ремесел Амира Темура с сегодняшней точки зрения. В то же время он разделил и сгруппировал доступные источники по этой теме с точки зрения времени и пространства, содержания и способа написания, т.е. научно-исторического и достоверного, а также использования методов анализа и синтеза.

Ключевые слова: XIV–XV вв., Мавераннахр, Амир Темур, Самарканд, ремесленник, виды ремесел, производство, торговые отношения.

Abstract. In this article, the author analyzed the features of economic policy for the development of Amir Temur's crafts from today's point of view. At the same time, he divided and grouped the available sources on this topic in terms of time and space, content and way of writing scientific and historical and reliable, as well as the use of methods of analysis and synthesis.

Key words: XIV–XV centuries, Movarounnahr, Amir Temur, Samarkand, craftsman, types of handicrafts, production, trade relations.

Бугунги глобаллашув ва юксак технологиялар даврида хунармандчиликка шунчаки ўтмиш ёдгорлиги сифатида карамай, унинг тарихий асосларини ўрганиш, давлат ва жамият томонидан кенг қўллаб-қувватлаш долзарб масалалардан бири ҳисобланиб, халқаро доирада бу масалага назарий ва амалий жиҳатдан ёндашув тубдан ўзгармоқда. Жаҳон хунармандлар кенгаши (World Craft Council) ҳамда унинг Европа, Осиё, Шимолий Америка, Лотин Америкаси ва Африка минтақалари бўйича кенгашлари, дунё бўйлаб хунармандлар ва ташкилотларни ўзаро бирлаштириб, уларда хунармандчилик ва хунармандчилик кадриятларини тиклаш ва тарғиб қилишда ЮНЕСКО билан ҳамкорликда фаолият олиб бормоқда [1].

Мамлакатимиз ҳам миллий хунармандчилик ва уни ривожлантириш бўйича юксак салоҳиятга эга бўлиб, миллий-тарихий аҳамиятга эга бўлган хунармандчилик турларини сақлаш, қайта тиклаш, шунингдек, салоҳиятли ёшларни кўпроқ жалб қилиб, нафақат бу соҳанинг давомчиларини шакллантириш балки, аҳоли бандлигини ҳам таъминлашда ўзини оқлаган бой тарихий тажрибалардан фойдаланишни давр тақозо қилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев таъкидлаганидек... «Бу ҳақда сўз юритганда, айтиш лозимки, биз улуғ боболаримизнинг муносиб давомчилари бўладиган етук инсонларни тарбиялаш масаласига, афсуски, етарлича аҳамият бермадик. Ҳолбуки, интеллектуал ва маданий салоҳиятнинг қандай ноёб бойлик экани, нодир талант эгаларини тарбиялаб камолга етказиш ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини унутишга ҳаққимиз йўқ. Ривожланган мамлакатлар бугунги юксак тараққиёт даражасига айнан шунинг ҳисобидан етгани – бу ҳам ҳақиқат» [2]. Бугунги кунга қадар иқтисодчи олимлар томонидан юртимизда турли тарихий босқичларда давлатни бошқарган ҳукмронлар, хусусан, Амир Темурнинг хунармандчилик фаолиятини ривожлантириш борасидаги олиб борган иқтисодий сиёсати алоҳида тадқиқот сифатида кўриб чиқиш, унинг хунармандчиликни қўллаб-қувватлаш борасидаги олиб борган ислохотларининг ўзига хос хусусиятларини илмий тадқиқ этиш зарурияти долзарб масалалардан бири ҳисобланади.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Бугунги кунда нафақат мамлакатимизда, балки дунё бўйлаб машҳур бўлган ҳамда сайёҳлар эътиборини тортаётган хунармандчилик фаолиятининг турли хил ўзига хос йўналишларининг шаклланиши ва ривож топи-

шида бой тарихимизнинг ўрни бекиёс. Ўзбекистон халқлари ўзларининг хунармандчилик санъати тарихида йирик босқичларни босиб ўтган бўлиб, ҳар бир босқич ўзининг минтақавий хусусиятлари билан фаркланади. Шу билан бирга, маҳаллий анъаналарнинг янги асосларда, қўшилиш ва уйғунлашув услубларида тараққий этганлиги кузатилади [3]. Хусусан, XIV–XV асрларда Мовароуннаҳр ва Хуросонда Амир Темур ва темурийдорлиги, шубҳасиз, мамлакатнинг иқтисодий ҳаётида муҳим ўрин тутган хунармандчилик муносабатларининг ривожланиши учун кенг йўл очиб берган. Унинг давлат бошлиғи сифатида салтанатнинг иқтисодий тараққиётида тутган ўрни, айниқса, хунармандчилик фаолиятини ривожлантиришда олиб борган иқтисодий сиёсати шу кунгача алоҳида мавзу сифатида иқтисодчи олимлар томонидан тадқиқ этилмаган. Лекин мазкур масалада, унинг замондошлари билан бирга ижтимоий фанлар доирасида дунёнинг етакчи хорижий ва маҳаллий ёзувчи ҳамда олимлари ўз асарларида қисман бўлса-да тўхталиб ўтганлар [4]. (1-расм).

Ўз ўрнида даврий жиҳатдан гуруҳланган илмий-тарихий асарлар, тадқиқотларни макон ва ёзилиш услуби ҳамда жанр жиҳатдан гуруҳлаб, таҳлил қилиш, турли хил карашларни фарқлаш ҳамда тадқиқот учун ёрдам берувчи манбаларни ажратиб олишга ҳамда бу доирада тадқиқот олиб борувчиларга аҳамиятли даражада ёрдам беради.

Амир Темур давлатнинг иқтисодий жиҳатдан раванг топишини ғалаба келтирувчи ҳарбий юришлар билангина таъминлаб бўлмаслигини унгача Марказий Осиёда ҳукмронлик қилган Чингизхон ва унинг ворисларидан фарқли ўлароқ яхши тушунган. Шу боис ҳукмдор шаҳарнинг узок вақт оёкости бўлган анъаналарини қайта тиклаш орқали юқорида кўзлаган максалдига эришишга қарор қилди.

«Темур тузуклари» да таъкидланишича: «Салтанатимни ўн икки тоифадаги кишилар билан мустаҳкамладим. ...Ўн биринчи тоифа – касбу хунар эгаларидир; буларнинг ҳар тоифа ва синфидан бўлганларини давлатхонамга олиб келиб, ўз ўрдамдан ўрин белгиладимки, сафарда ва турғунликда си-поҳимга керак яроқлар ва бошқа жиҳозларни ҳозирладилар» [5].

**АМИР ТЕМУР ДАВРИНИ ТАДКИҚ ҚИЛИШГА ЁРДАМ
БЕРУВЧИ БИРЛАМЧИ ВА ИККИЛАМЧИ ИЛМИЙ-
ТАРИХИЙ МАНБАЛАР МУАЛЛИФЛАРИ**

Амир Темур ва Темурийлар замондошлари

Турли тарихий босқичларда Амир Темур даврини тадқиқ қилган олимлар

Ибн Арабшоҳ (1389–1450), Шарафиддин Али Яздий (вафоти – 1454 йил), Низомиддин Шомиий (XIV–XV аср боши), Мирхонд (1433–1498), Фасих Ҳавофий (1375–1442), Руи Гонсалес де Клавихо (вафоти – 1412), Абдураззок Самарқандий (1413–1482), Иоанн (XIV–XV аср бошлари), Жоһаннес Schiltberger (1381–1440), Ибн Халдун (1332–1406), Ҳофизи Абрӯ, Алишер Навоий (1441–1501), Ғиёсиддин Али, Захириддин Муҳаммад Бобур (1483–1530), Давлатшоҳ Самарқандий (тах. 1436/37–95), Хондамир (1475–1534), Marlo Kristofer (1564–1593).

1. XVIII аср ва XX асрнинг биринчи ярмида

2. XX асрнинг иккинчи ярмида

3. XXI аср, мустақиллик йилларида

Европа ва Осиё мамлакатларида:

N. Rowe, W. Davy, J. White, W. Hunter, N. Manucci, E. A. Po, Ch. Stewart, A. Vambery, H. Lamb, R. Grousset, H. Kurdian.

Россия ва бошқа МДҲ мамлакатларида:

Т. Грановский, А. Якубовский, Б. Греков, В. Бартольд, С. Тошкандий.

Европа ва Осиё мамлакатларида:

Р.Ж. Поль, В.Ф. Manz, Н. Нухсем, М. Brion, L. Keren, K. Z. Ashrafyan, T. Nagel, M. Haider.

Россия ва бошқа МДҲ мамлакатларида:

С. Бородин, Я. Нерсесов, Б. Аҳмедов, А. Соғуний, Т. Файзиев, И. Мўминов, Муҳаммад Али, Е. Азимов, А. Муҳаммаджонов, С. Саидқосимов, А. Аҳмедов.

Европа ва Осиё мамлакатларида:

Д. Мароцци, J. Darwin, R. Sela, Ch. Eirkson, К. Гюрай, Z. Rajkai, E. LShea.

Россия ва бошқа МДҲ мамлакатларида:

М. Каримов, Г. Турсунова, А. Садов, Ш. Улжаева, С. Хидиров, Р. Алеуова, А. Тулаганов, А. Раҳматуллаева, Х. Файзиев, Б. Усмонов.

1-расм.

Мавзуга доир илмий-тарихий манбалар муаллифларининг давр ва макон жиҳатдан гуруҳланиши¹.

Шуниси эътиборга сазоворки, Самарқанднинг қўлга олинишини Темурийлар ҳукмронлигининг бошланиши деб ҳисобланиши мумкин. Бу йилномага кўра, хижрий 771 йил, мелодий 1370 йилга тўғри келади. Темур ўттиз беш ёшда бўлган. Гап шундаки, турк ҳукмдори тахтга эгалик қилиши Александр Македонский билан қиёслаганда, унинг қиролликдаги фаолияти тугаб, вафот этган ёшдаги даврларига тўғри келади. Лекин у қироллик оиласи ва унга тегишли мол-мулкнинг вориси бўлган, Темур эса ҳаммасига ўз қобилияти билан эришди [6].

XIV асрнинг 60 йилларида Мовароуннаҳрда сиёсий ва иқтисодий вазият ниҳоятда оғирлашиб кетади. Феодал тарқоқликнинг кучайиши, ички феодал урушларнинг узлуксиз давом этиши, ташқи душман ҳужумларининг авж олишидан дехқончилик, хунармандчилик ва савдо-сотик ишлари

¹ Олиб борилган тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан тузилган.

таълимга учраб, аҳоли оғир тангликни бошдан кечирган. Мўғуллар кўл
қўлидаги хунармандларнинг мавқеининг ёмонлашиши, улар ўртасида ярим
йилда Пано Карпини [7] ўзининг эслатмаларида жуда аниқ таъкидлаган.
Мўғуллар босқинида бутунлай вайрон этилган ва аксари аҳолиси кириб
ташланган ва қисман кул қилинган Самарқанд шаҳри Темур хукмронлиги
даврида ўзининг қадимги ўрни Афросиёбдан бирмунча жануброқда бутун-
лай янгитдан қурилади [8].

Испан элчиси Клавихонинг ёзишича, «Подшоҳ шаҳарнинг шуҳратини
ошириш ниятида шу қадар кўп саъй-ҳаракатлар қилдики, у қайси мамла-
катни забт этган ва бўйсундирган бўлса, уларнинг ҳаммасидан (хунарманд)
одамларни олиб келиб, Самарқанд ва унинг теваарак-атрофидаги ерларга
жойлаштирди» [9]. Темур биринчи навбатда эътибор қаратган нарса – бу
ерда хунармандчилик маҳсулотларини кўпайтириш эди. Бирок Самарқанд-
нинг ишлаб чиқариш захирасини фақатгина сунъий йўл билан тез фурсатда
кўтариш мумкин эди. Бунда, ишғол қилинган ҳудудлардан ишчи кучлари-
ни мажбурий кўчириб келтириш энг қулай восита бўлди [10].

Амир Темур яшаган давр мураккаб ва зиддиятларга тўла бўлиб, ўз ол-
дига тўсиқларни енгиб ўтиш учун у халқаро майдонда фаол ва аниқ ре-
жаларга асосланган ташқи сиёсат олиб бориши ҳамда қуйидаги бир қатор
тадбирларни тўғри ҳал этиши ва амалга ошириши лозим эди [11]. Бу эса
мамлакатда ижтимоий-иқтисодий фаровонликни таъминлашга хизмат қил-
ган.

Мовароуннаҳрда бу каби мутахассислар етишмагани учун эмас, балки
кўпчилик маданий кучлар кўпайиб борса, шунчалик хунармандчилик фао-
лияти бойишига ҳамда санъат ва фаннинг юқори даражада ривожланишига
ишонгани учун олиб келган [12]. Жан-Пол Ру ҳам ўз ватани, дўстларига
ишонгани, адолати, камбағал ва заифларга меҳр-муруввати ва бошқа сифат-
лари Амир Темурни муваффақиятларига сабаб бўлган омиллардан эканли-
гини таъкидлаб ўтган [13]. Темур ўзини Чингизхоннинг вориси, Ўрта Осиё
аҳолиси назарида янги Чингизхонни кўрсатишга интилан деган маълумот-
лар бор, амалда эса бунинг тескариси бўлган. Амир Темур Чингизхондан
фарқли ўларок бошқа давлатлар билан муносабатда энг аввало музокара
йўлини танлаган, вазиятни тинч йўл билан ҳал этишга ҳаракат қилган [14].
Ибн Арабшоҳ амирлар ва сарой амалдорлари «Фақиҳлар, илоҳиётшу-
нослар, Куръони каримни ёддан биладиган қорилар, алломалар, усталар,
ишчилар, куллар, ўғил ва қиз болалар оммасини йиғиб олгунларига қадар

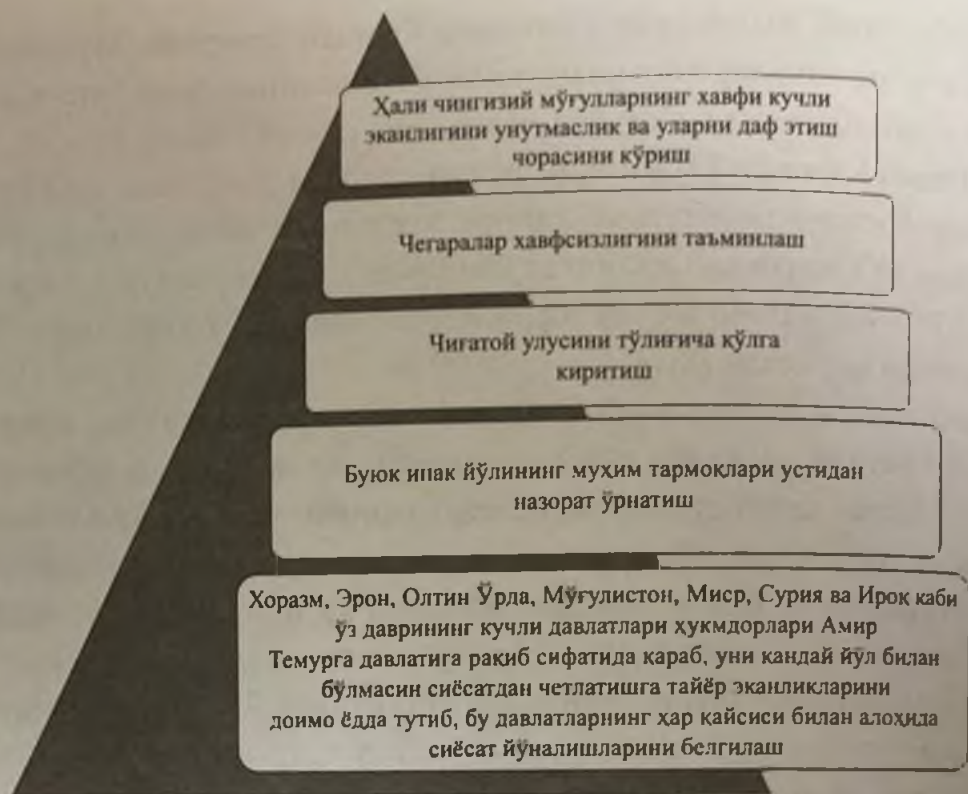
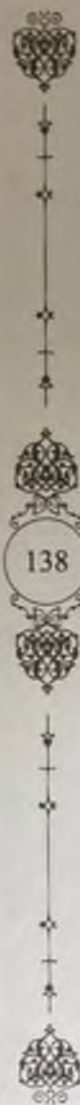
таърихдаги ҳунармандларнинг мавқеининг ёмонлашиши, улар ўртасида ярим йилда Пано Карпини [7] ўзининг эслатмаларида жуда аниқ таъкидлаган. Мўғуллар босқинида бутунлай вайрон этилган ва аксари аҳолиси кириб ташланган ва қисман кул қилинган Самарқанд шаҳри Темур ҳукмронлиги даврида ўзининг қадимги ўрни Афросиёбдан бирмунча жануброқда бутунлай янгитдан қурилади [8].

Испан элчиси Клавихонинг ёзишича, «Подшоҳ шаҳарнинг шуҳратини ошириш ниятида шу қадар кўп саъй-ҳаракатлар қилдики, у қайси мамлакатни забт этган ва бўйсундирган бўлса, уларнинг ҳаммасидан (ҳунарманд) одамларни олиб келиб, Самарқанд ва унинг теваарак-атрофидаги ерларга жойлаштирди» [9]. Темур биринчи навбатда эътибор қаратган нарса – бу ерда ҳунармандчилик маҳсулотларини кўпайтириш эди. Бирок Самарқанднинг ишлаб чиқариш захирасини фақатгина сунъий йўл билан тез фурсатда кўтариш мумкин эди. Бунда, ишғол қилинган ҳудудлардан ишчи кучларини мажбурий кўчириб келтириш энг қулай восита бўлди [10].

Амир Темур яшаган давр мураккаб ва зиддиятларга тўла бўлиб, ўз олдига тўсиқларни енгиб ўтиш учун у халқаро майдонда фаол ва аниқ режаларга асосланган ташқи сиёсат олиб бориши ҳамда қуйидаги бир қатор тадбирларни тўғри ҳал этиши ва амалга ошириши лозим эди [11]. Бу эса мамлакатда ижтимоий-иқтисодий фаровонликни таъминлашга хизмат қилган.

Мовароуннаҳрда бу каби мутахассислар етишмагани учун эмас, балки кичик маданий кучлар кўпайиб борса, шунчалик ҳунармандчилик фаолияти бойишига ҳамда санъат ва фаннинг юқори даражада ривожланишига ишонгани учун олиб келган [12]. Жан-Пол Ру ҳам ўз ватани, дўстларига садоқати, адолати, камбағал ва заифларга меҳр-муруввати ва бошқа сифатлари Амир Темурни муваффақиятларига сабаб бўлган омиллардан эканлигини таъкидлаб ўтган [13]. Темур ўзини Чингизхоннинг вориси, Ўрта Осиё аҳолиси назарида янги Чингизхонни кўрсатишга интилан деган маълумотлар бор, амалда эса бунинг тескараси бўлган. Амир Темур Чингизхондан фарқли ўларок бошқа давлатлар билан муносабатда энг аввало музокара йўлини танлаган, вазиятни тинч йўл билан ҳал этишга ҳаракат қилган [14].

Ибн Арабшоҳ амирлар ва сарой амалдорлари «Фақиҳлар, илоҳиётшунослар, Куръони каримни ёддан биладиган қорилар, алломалар, усталар, ишчилар, куллар, ўғил ва қиз болалар оммасини йиғиб олгунларига қадар

2-расм.

Амир Темурнинг халқаро вазиятда ташки сиёсати.

шаҳарни талон-торож этиш ман қилинганини, бундай қоидани бузганларга ўлим жазоси қўлланган» ини таъкидлайди [15]. Унинг ёзишича, «Темур ҳар қандай хунар ва касб бўлмасин, агар унда бирон фазилат ва шафоат бўлса, шу касб эгаларига ғоятда меҳр қўйган эди» [16]. Шунингдек. Ҳарольд Ламб Амир Темур ва унинг фаолиятига қуйидагича таъриф беради: «Темурни тушуниш учун унинг ҳаёт тарзини кўз олдимизга келтириш зарур. Бунинг учун ўз ғояларини кўр кўрона илгари сурилган Европадаги замонавий тарихий ёндашувлардан қочиш керак [17]. У бирон бир сулоланинг авлоди эмас эди, балки ўзи сулолага асос солди. У вахшийлар етакчиси Аттиладек Рим қидирмади, балки чўлу биёбонда Рим бунёд этди [18].

Кўплаб тадқиқотларда Амир Темур шахсини ва унинг фаолиятини ҳамда турли давлатларга сабабсиз юриш қилиб, ерлик аҳолига зулм қилишга, улардан кул сифатида фойдаланишга ҳаракат қилган, дея танқидий таҳлил қилинади. Лекин рақиб ҳукмдорларнинг Амир Темур билан боғлиқ масалаларга аралашishi, унинг душманларига паноҳ бериб, писанд қилмасликлари, атайлаб топташга, буткул синдиришга интилишлари юришлар сарҳадларини кенгайтиришга сабаб бўлди [19].

ХУЛОСА

Тарихий манбалар ҳамда илмий-тарихий манбалар ҳамда тадқиқотларда илгари сурилган фикр-мулоҳазаларни умумлаштириш асосида куйидаги шарт-шароитлар Амир Темурнинг хунармандчилик фаолиятини ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан кўллаб-қувватлашига сабаб бўлди дейиш мумкин:

Маълумки, ўрта асрлар тарихи икки даврга бўлинади. Унинг биринчи даври V–XI асрларни ўз ичига олади. Бунда янги жамият – феодал ер-мулк эгаллиги жамияти қарор топган бўлса, иккинчи даври (XI–XV асрлар)да ер-мулк эгаллигига асосланган жамият узил-кесил шаклланиб, хунармандчилик ва савдо-сотик хўжаликнинг муҳим тармоқларига айлана борди [20]. Амир Темур ҳукмронлиги айнан шу даврга тўғри келади.

Чингизхон (Тимучин (1155–1227)) ва Чингизийларнинг 1219–1370 йиллар оралиғидаги ҳукмронлиги даврида Мовароуннаҳрда ижтимоий-иқтисодий ҳаёт жуда оғирлашган эди [21].

Мунтазам давом этган урушлар, аҳолининг талон-торож қилиниши ва асоссиз равишда солиқ турларининг кўпайиб ва кўтарилиб бориши оқибатида мамлакат моддий ҳамда маънавий жиҳатдан қашшоқлашиб қолган эди.

Мамлакат сарҳадларини қайта тиклаш билан бирга шаҳарларни обод қилиш масаласи билан бирга ҳарбий юришлар учун керакли қурол-аслаҳа ва жиҳозларни ишлаб чиқариш бош мақсадга айланган, бунинг учун, табиийки, хунармандлар керак бўлган.

Ўрта асрларда аҳолининг моддий ва номоддий неъматларга бўлган дегарли барча эҳтиёжлари хунармандчилик ишлаб чиқариши орқали қондирилган бўлиб, табиийки, бу хунармандчилик турларини кўпайишига туртки берган.

Аҳолининг бандлигини ошириш орқали, даромадларини кўпайтириш, шунингдек, маҳаллий бозорда товар ва хизматларга нисбатан нархлар даражасини барқарорлаштириш долзарб масалага айланган.

Буюк ипак йўлининг қайта тикланиши ҳамда савдо қарвонларининг хавфсизлиги таъминланиши халқаро савдо муносабатларининг ривожланишига шароит яратади, бу эса хунармандчилик маҳсулотлари яратиш ҳамда уларни маҳаллий ва хорижий мамлакатлар бозорларида айирбошлаш имконини беради.

Фойдаланган адабиётлар

1. *Mignosa A., Kotipalli P.* 2019. A Cultural Economic Analysis of Craft. Switzerland. Springer Nature Switzerland AG. 3-p.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 22.12.2017. www.gov.uz.

3. *Пугаченкова Г.А.* Ремпель Л.И. Очерки искусства Средней Азии. Древность и средневековье. – М.: Искусство. 1982. С. 4–5; Искусство зодчих Узбекистана / Под. ред. Г.А. Пугаченковой. – Т.: «Фан». 1972. – С. 6; Пугаченкова Г.А. Из истории античной культуры Узбекистана. – Ташкент: Издательство им. Гафура Гуляма. 1973. С. 19–20

4. *Gafurov U., Khamidova Z.* Theoretical and methodological basis of research on the development of handicraft activity in the economic policy of Amir Temur. Jour of Adv Research in Dynamical & Control Systems, Vol. 11, Issue-07, 2019. 951-965 pp. <https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-85088055641&partnerID=40&md5=bc63f6e655319c1948fbf53f132a7af>.

5. Халқаро Амир Темур жамғармаси. Темур тузуклари. – Т.: «Ўзбекистон», 2011. 181, 94-бетлар.

6. *Niccolao Manucci.* History of the Mogul Dynasty in India: From Its Foundation by Tamerlane, in the Year 1399, to the Accession of Aurengzebe, in the Year 1657. – London. J.M. Richardson. 1825. 324 p. 7-p.

7. *Jean du Plan de Çarpjn.* Relation des Mongols ou Tartares. – Paris. Arthus-Bertrand, Dondey-Dupré. 1837.

8. *Муҳаммаджонов А.* Амир Темур ва темурийлар салтанати. – Т.: Қомуслар бош тахририяти. 1994. 13, 47-бетлар.

9. *Ruy Gonza'lez de Clavijo.* Historia del gran Tamorlan: e itinerario y enarracion del viage, y relacion de la embajada que Ruy Gonzalez de Clavijo le hizo por mandado del muy poderoso señor rey Don Henrique el Tercero de Castilla. Yun breve discurso. En Madrid. En la imprenta de Don Antonio de Sancha. 1782. P. 190.

10. *Якубовский А.Ю.* Самарканд при Тимуре и Тимуридах. Ленинград. 1933. С. 19.

11. *Ўлжаева Ш.* Амир Темур салтанатида миллий давлатчиликнинг ривожланиши: Тарих фанлари илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т.: ТКТИ. 2008. 184–185-бетлар.

12. Якубовский А.Ю. Тамерлан, эпоха, личность, деяния. – М.: «Гураш» 1992. Р. 23.

13. Ру Ж.П. Тамерлан. – М.: Молодая Гвардия. 2012. С.153. <https://avidreaders.ru/book/tamerlan.html>.

14. The Cambridge history of Iran. The Timurid and Safavid periods. Cambridge University Press. 1986. № 6 – Р. 55-56.

15. *Ibn Arabshoh*. Amir Temur tarixi (ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur) I kitob. – Т.: Mehnat. 1992. 245-бет.

16. *Ibn Arabshoh*. Amir Temur tarixi (ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur) II kitob. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. – Т.: Fan. 2018. 144-бет.

17. *Lamb H.* Tamerlane The Earth Shaker. Great Britain. The Burlhigh Press. 1929. Р. 16.

18. *Lamb H.* Tamerlane The Earth Shaker. Great Britain. The Burlhigh Press. 1929. PP. 13-14.

19. *Низомиддин Шомий*. Зафарнома. – Т.: «Ўзбекистон», 1996. 300-бет.

20. Ўзбекистон миллий энциклопедияси. Ф ҳарфи. «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриёти. – Т.: 2002. 227-бет.

21. *Муҳаммаджонов А.* Ўзбекистон тарихи (IV асрдан XVI аср бошларигача) – Т.: «Шарқ». 104–106-бетлар.

